

tišina
blistavog
poda
Doček, str. 22.

Budjenje asocijacija zasnovanih na morfemskom sklopu reči.

zdelo
bez dela
Probojnost tela, str. 62.

Pokušaj poetskog razlaganja jezika egzaktnih definicija:

ukupna brzina
ogledala
u zbiru je
udaljavanja
prostih čestica
od zemaljskih izvora
Merenje brzine, str. 65.

Supstituisanje objektivnog koncepta subjektivnim u paralelizmu stihova:

veliki budilnik
obaveze
iskočio sam
iz brojčanika
odvijam se
i zvonim
Čovek i budilnik, str. 11.

EksPLICITNO ukazivanje na dvostrukost, dvojnost viđenja:

gleda vrata
vidi najezdu
gleda sobu
vidi progonstvo
Vidovitost, str. 40.

Kontrastiranje dvaju merila: opšteduštenog i pesnikovog:

prelaskom
zlatnog mosta
u društvo
dobitnika
nešto slasti
naricanja
Zlatni most, str. 21.

Primeri bi svakako moglo biti još više, jer radi se o knjizi u kojoj je dosledno sprovedena određena poetska namera. Nekome ko poznaje i neobjavljene Nejgebauerove pesme iz zbirke *Raslovice* možda je lakše da razume i ovu knjigu. Naime, u neobjavljenim rukopisima još je doslednije *raslovljen* smisao na brojne varijante po kojima se mogu vezivati slogovi unutar reči sa slogovima drugih reči iz neposrednog konteksta. Ovakav postupak pesnički je atak na koherenciju, konzistentnost reči, ali ujedno i dokaz da mogućnost *različitih čitanja stihova* ne zavisi samo od bogatstva čitalačke intuicije i asocijativnosti, nego, eto, katkad biva zadana. Razlika u mogućem dešifriranju materijalizirana je kao imanentna poetskom iskazu. Taj postupak, kao i jedan deo postupaka upravo opisanih u prethodnom izlaganju, nov je, te zato o Nejgebaueru možemo govoriti kao o pesniku zainteresovanom za traganja, istraživanja novih izvora pesničkog jezika. Čitaoci pred kojima je zbirka *Mere za vreme* to moraju imati na umu. Takođe, čitaoci ove knjige moraju imati dovoljno široku kulturu da bi im bila jasna pesnikova šala ili ironija, ili uspostavljanje bilo koje vrste distance prema standardnom i klišeiranom: u svesti o moralu, u jeziku kao sredstvu svakonevno banalnog mišljenja, u našim znanjima iz književnosti, filozofije, psihologije itd. Naravno, stihovi Aleksandra Nejgebauera najbolji su kada se ne ostaje samo nadohvat više ili manje šaljive ili više ili manje ironične igre sa standardnim pojmovima i standardnim načinima čitanja pesme, nego kad u pomaku, otklonu dva značenja pronađemo prostora i za dublje razmišljanje i intenzivniji doživljaj. Pisac ove knjige svakako je istraživao odnos savremenog čoveka, urbanog, obrazovanog, prema sebi, prema porodici, prema društvu. Ova knjiga je pri tom plod intencije ne da se o opštim mestima ne govori, nego da se pred nama razloži, dekomponuje pesnički kliše.

Mere za vreme zbirka je zanimljiva po svojoj osnovnoj ideji o višestrukosti, višeznačnosti mera, značenja i odnosa, o njihovom preplitanju u nama i oko nas. Za formiranje pe-

sničkog zanata autora koji zna da izbegne suviše u jeziku pesme, nije bila presudna samo naša pesnička tradicija, nego i poznavanje i praćenje modernih pesničkih tokova i u drugim jezičkim područjima, posebno engleskom, odnosno, američkom. *Mere za vreme* i po sadržini i po izrazu nisu van našeg savremenog interesovanja za poeziju.

MILAN ĐORĐEVIĆ: »SA OBE STRANE KOŽE«,
Književna omladina Srbije, Beograd, 1979.
Piše: Milivoj Nenin

Život je u raskolu sa samim sobom: pretvoreni u ono što nisu, ljudi ne čuju, ne vide, govore ustima kojih nema: beleži se uzaludnost, pogrešne usmerenost života — živi se život koji nema sluha za one koji ga žive. Već sama ta situacija zbuňuje. Situacija koja je, bilo paradoksom, bilo kontrastom, ili pak duhovitim poređenjem, zaoštrena da bi bila izložena podsmehu. Nije u pitanju ironija (mada je ironija u osnovi ove knjige kao armatura i kao povod, kao vrhovno načelo), u pitanju je podsmeh. Podsmeh čoveka koji je iznad takvog života (posmatra ga u vanvremenskom kontekstu) ali koji je u takvom životu, otuda ironija prema samom sebi, koja je plod onoga što on, mereći iz tog ugla (vanvremenskog konteksta), o sebi zna, i podsmeh kao odnos pesnika prema svetu koji to ne zna. Podsmeh kao moćna poluga merenja ljudske gluposti, neslobode i omeđenosti. Podsmeh kao presuda svetu, a presuda kao svest o svetu, a do svesti se, opet, došlo merenjem tog sveta i sebe u njemu. (Ili je, ipak, svest neprekidno merenje.)

On se podsmeva »licu javnosti«, ali je svestan da i on sam pripada tom »licu«, istovremeno delujući iz njega. Takvim pristupom »javnosti« on je istovremeno ukida; ali ukazujući na njenu ulogu u sputavanju, zarobljavanju, onemogućavanju pojedinca. »Lice javnosti« ne postoji, ali deluje. Paradoksalna situacija na izgled. Subjekt se ponaša tako kao da »lice javnosti« postoji, i tom njegovom zabludom ono deluje. U tom određenju pojedinca prema »licu javnosti« dolazi do toga da pojedinac gubi svoju slobodu: iz »lica javnosti« razvija se bezličnost pojedinca. I može li taj i takav pojedinac da deluje na vlastiti život. Milan Đorđević suprotstavlja »ego« »licu javnosti« i u tom traganju za tim licem, nevidljivim i nepostojećim, on (»ego«) se gubi. Dolazi do toga da se ništa ne događa i da ništa ne postoji, do toga da svakodnevni život nije nikad započeo i nikad se neće završiti. »Ego« ne postoji u zemlji koja isto tako ne postoji. Ništa se ne završava i ništa se ne otkriva. On sam ništa je. Vrti se oko samog sebe. Prazan je. U njemu više nema šta da umre, sve je već rasintio i potrošio. Ne može nigde da se skloni, ni s koje strane ne može da se rodi. Bog ga je ostavio. Nema uporišta. Za šta se uhvatiti. Bori se za to da bude primećen, da postoji. On meri sebe, ne iz ugla svakodnevice, otuda nadmoć u odnosu na druge i podsmeh, ali i sopstvena nemoć i ironija prema sebi, i priznanje:

»Ali nikad to nisam ja
nikad potpuno dovoljno ja«.

Iz tog osećanja sopstvene nemoći rađa se jedna nihilistička predstava sveta, zaoštrena predstava ne bi li se oni koji u njoj učestvuju približili toj predstavi. Predstavi u kojoj je dezodorisani, uniformisani svet svakodnevice, gde je duša dresirana da sledi zvaničnu politiku, gde sve određuju meteorološki i društveni uslovi. Milan Đorđević je razdvojen »između prošlosti i budućnosti«, između »dana i noći« i istovremeno razdvojen između čačkalica, folija, zavesa, sijalica, i tu se rađa bunt:

»prodrmaću glasom sve svoje kosti
protestvoću protiv ne znam ni ja čega
protiv zemljine teže i sveže štampanih korisnih laži.«

I tu je i početak i kraj Đorđevićeve poezije, u toj pobunjenosti angažovanosti, društvenoj ako ćemo. Poezija unekoliko jednoznačna, jednosmerna, zarobljena svojom tendencioznošću ne izlazi iz okvira: odnos čovek—svet i, na žalost, ne nazire mogućnost izlaza iz tih okvira.

DR GLIGORIJE ZAJEČARANOVIĆ:
»MARKSIZAM I MARKSISTICKO OBRAZOVANJE«,
»Gradina«, Niš 1979.
Piše: Živojin Nikolić

U sadašnjem trenutku razvoja i primene marksizma, a posebno u oblasti nauke i obrazovanja, od posebnog je značaja da ova filozofija osnivača naučnog socijalizma sve više postaje osnovom kako naučnog rada uopšte, tako i obrazovanja u celini, čime ujedno jača i njegova idejnost. Nova knjiga prof. dr Gligorija Zaječarovića posvećena je, pre svega, marksizmu — toj primarnoj filozofiji našeg vremena i marksističkom obrazovanju, i to je onaj prvi čin i momenat koji neposredno potvrđuje značaj ove knjige danas i opredeljuje nas da ukažemo na njene bitne vrednosti. Knjiga ima dve celine po svome os-